अ.नं २४

संस्कृत ग्रंथ

३२८ स्मृ: ४८ कानिटकर — गोत्रप्रवरनिर्णय

पूर्ण

पाने

धर्मशास्त्र

" Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai."

(1)

॥श्रीगणेशायनमः॥ ॥श्रीरामंसपरिकरंगणेशंमांभाकृतिंशिवं॥श्रीरामकृष्णंपितरंनत्वोमाख्यांचमात
रं॥१॥श्रीमद्दिनकराख्यातच्चरणौचभिन्नमप्यथ॥नारायणात्मजश्रीरामचंद्रस्यसूनुना॥२॥कमलाकरसंज्ञेन
गोत्रप्रवरनिर्णयः॥क्रियतेविदुषांप्रीत्यैग्रंथान्नानाविधान्सर्वतः॥३॥तत्रसगोत्रायदुहितरंनप्रयच्छेत्॥
असमानप्रवरैर्विवाहइत्यापस्तंबः॥गौतमोपि॥सगोत्रासप्रवरानिषिद्धा॥तत्रगोत्रस्वरूपमाह॥प्रवर
मंजर्यांबौधायनः॥विश्वामित्रोजमदग्निर्भरद्वाजोथगौतमः॥अत्रिर्वसिष्ठःकश्यपइत्येतेसप्तर्षयः॥१॥
सप्तानामृषीणामगस्त्याष्टमानांयदपत्यंतद्गोत्रमिति॥एषांयत्पुत्रपौत्राद्यपत्यमृषिभूतंतत्स्वभा
विनामनंतरभाविनांचगोत्रमित्यर्थः॥ननुभृगुगणानांजमदग्नेरंगिरोगणानांगौतमभर
द्वाजयोश्चयुक्तंगोत्रत्वं॥तेषामुक्तेषुसत्वात्॥उक्तभिन्नेषुकेवलभार्गवेष्वार्ष्टिषेणादिषुकेवलांगि
रसेषुहारितादिषुचकथंगोत्रत्वं॥भृग्वंगिरसावधिकृत्यतेषांपाठात्॥तयोश्चोक्तसप्तर्ष्याद्यनं

॥१॥ तर्गतेरिति चेन्न ॥ तथाप्यत्रेष्टापत्तिरेवेति केचित् ॥ अत एव स्मृत्यर्थसारादिभिः प्रवरैक्यादेवात्रा वि
वाह उक्तः ॥ सगोत्रं समानप्रवरत्वमिति चंद्रिकामदनपारिजातादयः ॥ वस्तुतस्तु ॥ सगोत्रत्वेनैव नि
(2) षेधात्समानप्रवरत्वं पुनरुक्तं ॥ अतोयमुपक्रम्य प्रवरास्तान् संतेषां गोत्रं ॥ यथा जामदग्न्यानामिति ॥
बौधायनोक्तिस्तु अनुवादाद्युपलक्षणं ॥ तेन [illegible] गणेषु सप्तर्षिभिन्नत्वेप्यधिकारो ॥ तत्वं ॥ अत एवा
ह विज्ञानेश्वरः ॥ गोत्रं वंशपरंपराप्रसिद्धमिति [illegible] चार्याह ॥ यथा समानेपि ब्रात्म रैय कुंडि
नेषित्रिरिति स्मरणलक्षणगोत्रमिति ॥ [illegible] नुवृत्या वत्स्यार्ष्टिषेणयोरपि सगोत्रतापत्तिः ॥
तत्र पर्युदासात् ॥ तदाह बौधायनः ॥ एक एव ऋषिर्यावत्प्रवरेष्वनुवर्तते ॥ तावत्समानगोत्र
त्वमन्यत्र भृग्वंगिरोगणादिति ॥ भृग्वंगिरोभिन्नेष्वेकऋष्यनुवृत्तावेव सगोत्रत्वं ॥ नान्येष्वेत्यर्थः ॥
अत्रानुवर्तिष्याद्यर्थमाह ॥ स्मृत्यर्थसारः ॥ ब्रीपमाणलयावापि सत्तयावानुकीर्तनं ॥ एकस्य द्वय

(2A)

तेयत्रतद्गो॥त्रंनतत्तस्यकथ्यतइति॥अस्यार्थः॥प्रीयमाणतया प्रवरांतभावेन॥यथा॥आद्या
नांभृगूणां द्विप्रवरसाम्ये॥सतयापथाकपीनांभारद्वाजगोत्रान्वयेन॥आंगिरसामत्यवोरुक्षसे
तिऋपिप्रवराः॥आंगिरसबार्हस्पत्य भारद्वाजेति भारद्वाजस्य॥अत्रत्वं गिरोगणस्थत्वाद्विप्रवरसा
म्या भावेनासमानप्रवरत्वे पिसत्वऋष्यंत [illegible] जापत्येनसद्भाद्भरद्वाजानुवृत्याकपेः सगो
त्रत्वादविवाहः॥वस्तुतस्तु गोत्रस्य प्रीय [illegible] ानुवृत्तिर्दुर्घटैव॥तस्य घमर्षणकौशिक विश्वा
मित्रेतिगोत्रभूतोविश्वामित्रोनिर्दिश्यते॥ [illegible] प्रवरावल्याविश्वामित्राणांत्र्यार्षेयइत्यादिनि
र्देशानुपपत्तेः॥नचैकस्यैवप्रवरत्वंगोत्रत्वंचयुक्तं॥अभेदेषष्ठ्यनुपपत्तेः॥कथंचसप्तर्षिभूतस्य विश्वा
मित्रस्यगोत्रत्वं॥तदपत्यत्वाभावात्॥तेनऋष्यपत्यभूताएवतुल्यनामानोगोतमादयोऋषयः॥
गोत्रत्वेनप्रवरत्वेनोच्यंते॥अतएववार्तिककारैरग्न्यादीनांपूर्वभृग्वादिवरणासंभवादत्स्येवा

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai — Joint project of

॥२॥

(3)

यिकारः॥ तेन ऋष्युदाहरणमतंत्रमित्युक्तं॥ अत एवैकनामत्वेपि गणभेदे प्रवरभेदे च ऋषीणां भे
दाद्भूयस्येव विवाहः॥ लौकिकेन नाम्नामप्यनेकेषां पुंसां द्रष्टॄणा इत्युक्तं प्रवरमंजर्यां॥ तेन गोत्रभूत
ऋषिभेदानभिज्ञायमाणत्वेन प्रवरेष्वनुवृत्तिः॥ अत एव सत्ययेत्येव साध्वीति दिक्॥ प्रवरशब्दार्थस्तु प्रव
रणाग्निप्रवरा इति॥ अग्निर्दिवोढा नेति मंत्रे [illegible] सम्बन्धिकाग्निप्रकाशनेन विशेषणत्वेनोपात्ता ऋष
यो मंत्रारि॥ गोत्रभूतस्य ऋषेर्व्यावर्तको गुण [illegible] तुयुक्तं॥ तत्र भृग्वंगिरो गणभिन्नगणेषु एकैवर
इति साम्येप्य विवाहः॥ यथा मंजर्यां बोधायनः॥ [illegible] ग्गिरसो भिन्नविवाहं कुर्वते न्येत्समानार्षेया
ब्रह्मवस्तु॥ त्र्यार्षेयसंनिपातेऽविवाहस्त्र्यार्षेयाणां॥ त्र्यार्षेयसंनिपातेऽविवाहः पंचार्षेया
णामिति॥ अस्यार्थः॥ केवलभृगवोंगिरसश्च भिन्नगणे विवाहं कुर्वते कुर्युः॥ अकारश्चात्यय
छंदसः॥ तेषां सप्तर्ष्यपत्यत्वाभावेन गोत्रत्वाभावात्॥ यद्य समानापेक्षया प्रवरा बहवः समा ॥२॥

The Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(3A)

नस्युः किं त्वन्ये समानाः सर्वे वाप्यसमाना बहवो वा तदा विवाहं कुर्युरित्यर्थः ॥ अविवाहविषयमाह ॥ यत्र
त्रयस्त्रयमपेक्ष्य समा अधिका यथा त्र्यार्षेयेषु एकापेक्षया द्वावधिकौ समौ पंचार्षेयेषु चैकापेक्षया त्रयोऽधि
काः समास्तत्र विवाहो नेति ॥ माधवीयेऽस्मत्यंतरेऽपि ॥ पंचानां त्रिषु सामान्यादविवाहस्त्रिषु द्वयोः ॥ भृग्वं
गिरोगणेष्वेव शेषेष्वेकोऽपि वारयेदिति ॥ इदं [illegible] भृग्वंगिरोगणविषयं ॥ भृग्वंगिरोगणांतर्गतिज
मदग्निगोतमभारद्वाजेषु तु एकप्रवरसाम्ये [illegible] प्यसाम्ये वा सगोत्रत्वादेव न विवाहः ॥ सत्यागोत्रा
नुवृत्तेरुक्तत्वात् ॥ भृग्वादिसंज्ञाभ्यजामदग्न्या [illegible] ना विशेषेणैव बाधात् ॥ किमर्थं तर्ह्येषां भृग्वादिषु
पाठः ॥ भृगूणां चेति भृग्वंगिरसामादध्यादिष्वाधानविधानार्थ इत्यवेहि ॥ तेन भृग्वंगिरोभिन्नेषु एक
प्रवरसाम्ये सप्रवरत्वं सिद्धं ॥ एवं मातृगोत्राऽपि व[illegible]ज्या ॥ मातुलस्य सुतामूढ्वा मातृगोत्रां तथैव च ॥
समानप्रवरां चैव त्यक्त्वा चांद्रायणं चरेदिति ॥ शातातपोऽप्युक्तेः ॥ इदं केषांचिदेव ॥ सगोत्रां मातुरप्येके न

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

यंत्युक्त॥ हव्यकर्मणि॥ जन्मनाम्नोरविज्ञाने प्युद्वहेदविज्ञां गिरिकुर्इतिव्यासस्मृतेः॥ मातृगोत्रामध्यं दिनीया
॥३॥ नामितिसत्याषाढोक्तेश्चेतिकश्चित्॥ वस्तुदस्तु॥ इदं वचनं सत्याषाढसूत्रे अदर्शना प्रवरमंजरीका
रेणा लिखकनाच्च निर्मूलमेव॥ प्रस्तुत मातृगोत्र निषेधस्य पालिपत्येपि चंडा लत्वादिदोषगुरुत्वात्ता
(२) क्षिकदोषस्यापि परिहार्यत्वात् सर्वेषां मातृगोत्रवर्ज्जनमिति प्रवरमंजर्यामुक्तं॥ पुत्रिकापुत्रैरासुरादिविवा
हजैश्च सर्वैर्ब्राह्मविवाहे मातृगोत्रायवर्ज्यं॥ दत्तस्यानिष्पत्तेः॥ अतएव तत्र पितृगोत्रेणाकर्तव्यातस्याः पिं
डोदकक्रियेति श्राद्धे पितृगोत्रे दृश्यते॥ यद्यपि एतस्मिन्प्रवरे तु व्येमातृगोत्रे वरस्य च॥ न मुद्वाहं न कुर्वी
त सा कन्या भागिनी भवेदिति॥ मंजर्यां किंचनेन मातुः प्रवरमचिंतनमुक्तं तदपि पुत्रिकापुत्रविषयमेव॥
अन्यथा॥ प्रवरान्पितृगोत्रेषु मातृगोत्रेन चिंतयेत्॥ गोत्रमेव त्यजेन्मातुरिति कात्यायनो ब्रवीदिति मंजर्या
वचन विरोधः स्याद्॥ तत्रैव पाठकरत्वेपि॥ प्रवरान्पितृगोत्रेषु मातृगोत्रेषु चिंतनमिति॥ येषामपि ॥७॥

"Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai"

(5A)

मातृगोत्राप्राप्तानेषामपिकलौ निषेधः एव ॥ गोत्रान्मातृसपिंडाच्च विवाहो गोवधस्तथेति हेमाद्रिमा
द्रिमाधवीयादावादित्यपुराणोक्तः कलिवर्ज्येषूक्तेः ॥ अथ गोत्राणि प्रवराश्चोच्यंते ॥ तत्र यद्यपि गो
त्राणां तु सहस्राणि प्रयुतान्यर्बुदानि च ॥ ऊनपंचाशदेवैषां प्रवरा ऋषिदर्शनादिति ॥ बोधायनेन प्रव
रगणे संख्योक्ता ॥ अत्र सहस्राणि शतानि बहुभ[illegible] तिस्रः कोट्यो भवंति मंजर्यामुक्तं ॥ तथापि कात्या
यनापस्तंबादिसूत्रमत्स्याषाढोचतेलन्स्त्रा[illegible]वान् ॥ गोत्राणां प्रवराणां च गणसंख्यास्वरूपसं
ख्याक्रमप्रवरपृकक्त्यादिभिर्विसंवादाद्[illegible]मत्स्यपुराणोपसंहारेण निर्णयः कार्य इत्युक्तं मंजर्यां ॥
अतस्तदनुसारेणोच्यते ॥ तत्रादौ भृगोः सप्तगणाः बौधायनोक्ताः ॥ वत्साः ॥ विदाः ॥ आर्ष्टिषेणाः ॥ यस्काः ॥
मित्रयुवः ॥ वैन्याः ॥ शुनकाः इति ॥ तत्राद्यौ जामदग्न्यौ ॥ विदस्य जामदग्न्योऽपि वत्सोऽपीति केचिन्न ॥ तत्र म
ध्यमं ॥ आर्ष्टिषेणादयः पंचकेवलभृगवः तत्र जामदग्न्या वत्साः ॥ मार्कंडेयो मांडूकेयो मांडव्यः कांसि

(5)

राजेरवनोदर्भायिणः शार्करा क्षोदेवलायनः शौनकायनो माधकेयो वार्षिकिः सांकृतायनो पैलो पैंग
लायनो राधेषकि वात्स्यविवेश्यानरिर्विरोहिलो बात्स्यो ब्रध्रो गोष्ठानष्टिकिः काराकृत्सो वाद्रतवः
ऋतभागऐत्तिकायनो जायनः पाणिभिः वा[illegible]विः सौलपिंडि सेषालवो ज्जिहिनिः सावर्णी वा
वाकायनो बलायनो सुकृत्तिमंडसुविर्षि[illegible]ः शोद्रविः सोद्धाकिर्वैकृएयोद्रोवकज्जिह्विः औरः
सिः कंबलोदरिः कठोरकः देहलिर्विरूपाक्षोहृ[illegible]चोमन्युः द्वैमत्सः आयर्यिणो मार्कंडेयो काञ्चाय
नो बायवाग्निः शागविश्वांद्रमसो गांगेयो[illegible]ग्निवेः पारिमंडा विजर्बा ग्लिबकिर्गि मित्रायण आ
ग्निन्नालिर्विष्टिपुरिलोहितायनोउष्ट्राक्षो माला[illegible]नः शारद्वतायनः रजतवाहनः वत्सो वात्सायनः॥ ॥
एतबोधायनोक्ताः॥ ॥यद्यपि प्रवरमंजरीधृतबोधायनसूत्रे आकरे च सूत्रे भ्यस्य न्यूनाधिकाभावात्तथा
प्युभयानुसारेणावहमः॥ एवमग्रेपि। कात्यायनगोलाक्षि सूत्रोहोल न्येपि जामदग्न्य वत्सा उक्ता ॥४॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(5A)

स्तत्रकेचित्स्वर्वोक्तेषागत्ताएवेतितद्द्विन्नाउच्यंते।दार्भिर्नद्धायनोवागायनोअनुस्नातविं[illegible]जेःस
त्तिजिवंत्तिरेरवायनिःपार्षित्तिःपार्णिरुच्चयमानसात्यकर्णिर्वालाक्षित्तिर्वलेदुगीआर्त्तभागोज्जि
हीतोत्तिपिस्थोमांगारिःस्थौल्वःसोरवोबलिर्गायनोगेस्थायनोगोष्ठायनःवैशंपायनःगान्नवः
वाएरुकेयोसांकृत्यःऐतिकायनोभ्राष्ट्रेयोभ्राष्ट्रेयोलाक्षेयोलाकुश्चिर्लालारिआर्ष्विगेग्विःसेशि
रिःसत्यकायनःकोत्वहस्तीरनुलोमीर्नेवंत्रौ[illegible]ःसार्ध्यनिःवाघांत्रेयोनेकर्षिःशाकव्यःपाकानुम
त्तिरजेकजिह्मिजैत्मायनिरान्मक्रमोनिराणिवा[illegible]सि[illegible]आदानःस्योषःस्यंदतिःकंटेराणिगविरणिसोगोल्लि
माध्योऽरितिाभात्स्येलनेप्पुकाःगानडायनो[illegible]यणायौनिरुयःरौहित्यायनःकपालिर्विसावर्णिर्विक्रुस्वरः
विष्णुस्तोलकेम्रिःडहिमोवीतिनःफेनपाःस्तम्बिनःशिखापत्रिर्जल्लधिःसैत्यकुत्सःपैंगलायनिर्म्बिपतिः
ऋषभःसुत्तःपृथुःकोपयत्तोमित्रयत्तोआमिच्छायनोहायनिर्वैकर्णिर्भल्लिकायनिर्लैलामःशाल्याय
निर्मजपतिःकौटलिःश्रौत्किःकोटरोसाक्षिःसांद्रमणिःनैकजिह्वोजिल्लभृन्योकेल्मलेटिहिकःस्वरः

A project of the Rajwade Sanshodhan Mandal Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan Mumbai

सोरक्षित्तिः नैमिष्यो लोष्टाक्षिर्गवेरणिः पौपूर्सिगंधिकांतिकृदित्ति॥ प्रयोगपारिजाते देवरातोपि जामद
॥५॥ ग्न्येषु गणितः एतद्धरिवंशेस्पष्टं॥ ॥एतच्चाग्रेवक्ष्यामः॥ ॥केचित्तुन्यानप्यान भाक्रुः॥ ॥विल्वगत्सो
(6) मरायनः स्वानुमतिः मुंडश्चित्रः शैशैक्रायणस्त्वाष्ट्रेयो कोचकुंडिः चोनायनो न्याकपूरणिः व्रिहंमतिराधे
कंकिः कोन्नानो मौद्गल्यो कारवचः सांतपनीय[illegible] भेद्दकिरूषस्तन्वओषध्यिवर्टगिराणिः श्येनपा
गतिः श्रौद्धकर्णिरित्ति॥ एतेजामदग्न्यवत्सा[illegible]प्रवराः॥ भार्गवच्यवनाप्नवानौर्वजामदग्न्येति॥
भार्गवोजामदग्न्येत्ति त्रयोवेत्यापस्तंबः॥ अत्र[illegible]जामदग्न्यत्वं गुणः पंचावत्तप्राप्त्यर्थः पंचावत्तत्वं॥
जमदग्निनामित्यापस्तंबोक्तेः॥ कश्चिज्जामदग्न्यवत्सानां भार्गवच्यवनाप्नवानेति॥ त्रिप्रवरत्वमाह॥
तत्रमूलमग्प॥ केवलजामदग्न्यस्त्तिगोत्रस्यतुभा●र्गवच्यावनाप्नवानेति त्र्यार्षेय इत्याश्वलायनः॥
सावर्णिजरवनिजामाश्मेति[illegible]ायनवैरोहित्यावटमंडूप्राचीनयोग्यानां भृगुवद्धित्येकः प्रवरः ॥५॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(6A)

स्यापस्तंब:॥रेनवाहाधिकानामेषां भार्गवौर्वजामदग्न्येति हिरण्यकेशास्त्रे॥अथजामदग्न्याविदा:॥बोधायन:(य)
विद:रौक्ष:अवट:प्राचीनयोग्य:अभयदानाकंउरथ:वैनभृत:पुलस्ति:आर्कायण:नाघायण:लांम्रा
यण:कामल:पौलस्त्य:वेदभृदभयजातस्त्रैकायनोभ्रजोभादंत्यष्टैकायनोभृंजायनइतिकात्यायनो
क्त:॥जमदग्निकाठायनि:आर्षेयोमरुतइतिगमात्स्य[illegible]क्त:॥विदा:॥तेषांपंच॥भार्गवौर्वजामदग्न्यनित्र
योवेतिकात्यायन:॥कात्यायनेनवात्स्यानांत्रय:॥भार्गवच्यावनामवानेत्युक्तं॥विदानामप्येतेइतिमात्स्ये॥
भृग्वंदीपमार्गपथयो:पूर्वोक्ता:पंचैवेतिकात्याय[illegible]मात्स्येत्वेतोआर्ष्टिषेषूक्तौ॥एतेजामदग्न्याएव॥
पंचप्रवरेयद्यपिजामदग्न्योनास्तितथापिऔर्वस्यजामदग्न्येषुवत्सत्वात्सतयानुवृत्तिप्रतीतेरितिनारा
यणवृत्ति:॥एतेवत्सविदैौसगोत्रौ॥जैमदग्न्य:सप्तर्षिमध्येपाठात्॥अथकेवलभृगव:॥आर्ष्टिषेणो
नैरथिर्ग्राम्यायणोकाणायणोम्चांद्रायणोपौदाकाएलायण:॥न:सिद्ध:सुमनायन:गौरांगिरांभि

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

इति॥ बौधायनोक्ताः॥ नैकऋषिरापस्तंबिभिर्ऋग्भिः कार्दमायनिः गार्दभिरनूपइति कात्यायनोक्ताः॥ मा
त्स्यत्वन्येपि॥ भृगुर्वदीपमार्गपथश्च्यवनायनिः कविसाच्यवनायनिरिग्निति॥ एते आर्ष्टिषेणाः॥ एषां पंचप्र
(७) वराः॥ भार्गवच्यावनाप्नवानार्ष्टिषेणानूपेति॥ भार्गवार्ष्टिषेणानूपेतित्रयो वेत्यापस्तंबः॥ एषां वत्स
विदार्ष्टिषेणानां परस्परमविवाहः॥ द्वित्रिप्रवरसाम्यान्न॥ यद्यपि त्रिप्रवरार्ष्टिषेणानां न तथा॥ तथा
पि वत्सविदा आर्ष्टिषेणा इत्येषाम विवाहः॥ [illegible] तेन इति मंजर्यां बोधायनोक्तेरविवाहः॥ भृगूणां नवि
वाहोस्तिचतुर्णां मार्कंडेयमिथइत्याश्वलायनोक्तेः॥ चतुर्द्वयं तेनकेवलजामदग्न्यस्याभिन्नत्वोक्तेः॥ यद्यप्यार्ष्टि
षेणानजामदग्न्यास्तत्पुरस्कारेणैव पंचावत्तित्वमुक्तं तत्र जामदग्न्यामिति॥ तथापि पंचावत्तिन इति बोधायनव एते
चनादेवेषां पंचावत्तत्वं त्तेयं॥ स्मृत्यर्थसारेपि॥ जामदग्न्या॥ बिदा॥ वत्सा॥ आर्ष्टिषेणा॥ त्तथैकचा॥ पंचावत्तिन एव
वैनेत्वन्येचतुरवत्तिन इति॥ कश्चिद्वध्रिनत्सपुरोधतोः पंच॥ भार्गवच्यावनाप्नवानूर्वात्सपुरोधस इति॥

The Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(१A)

बैजवनमिश्रितयोः पंच। भार्गवच्यावनाप्नवानबैजनैतथेति॥ अनयोः प्रवरमंजरीकारेण लिखनान्मूलंम
ग्यं॥ अथयस्काः॥ यस्कोमौनोमूकोवाधुलोवर्षपुष्पो भागलेयोराजतायनभागवित्तेयोदुर्दिनोभास्करोदे
वतायनः वार्कलेयोमाध्यमेयोवासिः कौत्रांबलेयो क्रौविल्यः सत्यकिश्चित्रसेनोभार्गेतिः वाकश्चिकिः औ
लस्यः कुर्गश्चिनिः भागुरीन्द्रूपइति॥ बौधायनोक्तेः॥ वीतहव्यश्चउमोदनः जीवंतायनोमौसलिः पिलिः खलिः
भागलिः भागाश्चिनिः काश्यपिर्बाल्लेपिः सम... सौरिर्जैरिभार्गेतिः सानुष्टिः मादायनः ग्रालंकायनस्ला
र्कः प्रावारेयः ग्रार्कराक्षिः कौदिलेया बिलेभिवा... लेयो दीर्घचित्रः गोजिगोवासद इति॥ मात्स्योक्तेः॥
माधुलेर्थलेभिर्रकाश्मकिः मदोकिश्चारेयगैरक्षिनारेयचिनः पंच। लवः पाण्यवतोपौष्ठावतोगोदाय
नइतिकासायनोक्ताः॥ सार्ष्टिः सावर्णिर्द्धिविधिकाबाभ्र्वलायनोक्तौ॥ एतेवैश्वहव्याइसपिकेश्चिदुक्ताः॥ एषां
त्रयः प्रवराः॥ भार्गवैतहव्यसावेतसेति॥ एषांपरस्परमविवाहः॥ तेषामविवाहइति॥ कात्यायनोक्तेः॥ पूर्वो

त्कैर्वत्साद्यैरवक्ष्यमाणैर्भार्गवैश्चभवत्येवविवाहः॥द्वित्रिप्रवरसाम्याभावात्॥एवंवक्ष्यमाणेषुसर्वेषुभृगुगणे
षुत्सगणस्थैरविवाहअन्यैर्विवाहइतिसिद्धं॥अथमित्रयुवाः॥मित्रयुर्वोरोक्षायणोवांजायनोमाजापिः कैलवाय
(8) नइति॥वौधायनोक्ताः॥आश्वलायनः॥शाकटाक्षः मैत्रेयः सांवयोद्रोणायनोमोपायनः आपिन्नालःपारि
कायनोहंसजिह्वइति॥कात्यायनोक्ताः॥रवनायनिः सात्रयोरोचक्यायनोआपिकायनइति॥मात्स्योक्ताः॥
केश्विद्रोडयायनरोक्मायणसात्यकिपिकाक्ष[illegible]काषिङ्गायनशांडेयसक्षिलमित्रयुरुआपिशा
चनवाध्र्यश्वदिवोदासाअप्युक्ताः॥अत्रमूलमग्र[illegible]त्रयः प्रवराः॥भार्गववाध्र्यश्वदिवोदासेतिका
त्यायनः॥भार्गवच्यावनदैवोदासेतिमात्स्योक्ताः॥आद्यमेन्यपक्षेप्रवरद्वयसाम्यात्सर्वैरविवाहः॥अन्यपक्षे
तुभवत्येव॥वाध्र्यश्वेत्स्येकोवेत्याश्वलायनः॥अथवैन्याः॥वैन्यःपार्थोवाष्कलोस्तैत्येनइतिवैन्याःएषां
त्रयःप्रवराः॥भार्गववैन्यपार्थेति॥अथशुनकाः॥शुनकोयाज्ञपिंगलिस्मिरः सोगंधिःरवार्दमायनभा ॥७॥

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai joint project

(8A)

गं

गर्ग्यणो मत्स्यो धस्रोज्ञः श्रोत्रियस्तैत्तिरीयः पस्वज इति बोधायनोक्ताः ॥ सौकरो मास्तगंधः कार्दमायनः त्रै
क्षः प्रत्यूषो गत्स्समइ ति कात्यायनोक्ताः ॥ त्राक्यायनः श्रोण्यः सनकः इति मात्स्योक्ताः ॥ एषां शुनकानां
शुनके ति गार्त्समदेति वैके प्रवर इति ॥ इति बोधायनः ॥ भार्गव गार्त्समदेति द्वौ वेति कात्यायनः ॥ भार्गव
त्रैौनहोत्र गार्त्सम दैमेति त्रयो वेति आश्वलायनः ॥ एषां केषांचिके पिप्रवरे परस्परमविवाहः ॥ एषामविवा
ह इति कात्यायनोक्ताः ॥ पूर्वेस्तु भवत्येव ॥ केचि[illegible]वेन्यो ति षां त्रयः प्रवराः ॥ भार्गव वैद वैन्य ज्योति
षेति ॥ ऋगादर माठराणां त्रयो भार्गव ऋगादर मार[illegible] ॥ अत्र मूलमग्र्यं ॥ इति सप्त भृगवः ॥ अथांगिर
सः ॥ तेच त्रिविधाः ॥ गौतमा ॥ भारद्वाजा ॥ केवलांगिरसश्चेति ॥ तत्राद्यानां दश गणाः ॥ आयास्याः ॥
शारद्वताः ॥ कौमंडाः ॥ दीर्घतमसः ॥ औशनसः ॥ कारेणुपालेयः ॥ राहूगणाः ॥ सोमराजकाः ॥ वाम
देवाः ॥ बृहदुक्थाश्चेति ॥ औतथ्य ओशिज श्चेद्वौ गौतमेष्विति केचित् ॥ काक्षीवता अपीत्याश्वलायनः ॥

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

नत्रास्यास्याः॥ओगिन्वयोकात्याग्निः मूढरथः सत्यकिः सैदेहः कौमारवसः तौंडिः दर्भिः देवकिः सात्यमुग्निः
८ कोवास्तोवोभ्योनेकस्तिः तैषिकः किसालिः कारुणिः करोरः कार्सकिः काक्षीवः पार्थिव इत्यायास्यास्ते
षांत्रयः प्रवराः॥आंगिरसआयास्यगौतमेति॥अथ[illegible]तः॥भारद्वंतः अभिजितः रौहिण्यः क्षीरकरंभः सौ
(१) म्कुवयः सौयाम्नुनः औपबिंदुः रहूगणः राशिर्म[illegible]ति॥एषांत्रयः प्रवराः॥आंगिरसगौतमभारद्वंदे
तिबौधायनः॥अथऔतथ्याः॥औतथ्याः कार[illegible]काः॥गौरिवेयोभिजितोनैर्षिकिः सैगाग्निः करभो
गिएयः क्षीरकरंदः कर्द्कुरः सैंधवोगतवः सं[illegible]ताभिनः पौस्पिंडिः भागलस्तुंडः कुंडपः कारोटः को
रवारिरूपबिंदुर्मौधर्षेरोहित्तायनस्तोष्मरूपिप[illegible]वामिदहायनः स्कारः सरावः कौटिल्मौनरौहित्सा
मिर्निर्वासमूलिर्वासः पुष्ठिर्वासत्विर्वासप्पूपिकावाक्षिक्षयोवारषिः केरेलिकुरालि शिलिकासायंतोक्राः ८
मास्येत्यन्येपि॥उतथ्यः गोतमः बोधिर्नगहसुगोमा॥क्षिः क्षीरदः ढिकिः राहुकर्णिपोरिवेरि[illegible]समलोम

(9A)

क्रौपोष्ट्रः जितिः भागत्रिश्वं दाल्फः सुतपः वीरः सुरैषिणः रौहिणेयो भिराणिकोष्टः आस्रुणायनिः सो
मश्यतिः कासोरुः कौशिलकोत्तनिराचो मुक्लिर्वा पुष्पयानु विश्वंति विश्वः पाम्विकारेवेति ॥ औपमन्युश्व
ष्टिधूः रौनरिः शालकापिः खरिकोवेकृषिस्तो रेयं यास्को दद्दति कौश्वित्तुत्कः ॥ एषामोतथ्यामांगिरसोतथ्य
गौतमेति त्रयः प्रवरा इति कात्यायनाश्वलायनौ ॥ आंगिरसोतथ्या शिजेति वेति मात्से ॥ येनस्विद्धेतेशारद्वंत
मध्ये गणिताः ॥ सकात्यायनादीनां पोराप्यर्थम प्रथम पश्चान्यद्दस्यूपश्चपणीयः ॥ अथ कौमंडाः ॥८ ॥
कौमंडो मामंथरेषेरषामासुरराक्षः काष्ठ्रषीर [illegible] वाजायनो मासुरेषिर्वागिरिस्तेषां पंच प्रवराः ॥ आं
गिरसोतथ्यकाक्षीवतगौतमकौमंडेति एत एवाप [illegible] स्तेषां त्रयः आंगिरसोथ्यमा क्षीवेते स्यापस्तंबः ॥
एषामांगिरसायास्योशिजगौतमकाक्षीवतेति पंच प्रवरा इति कात्यायनः ॥ एते काक्षीवतास्तेषां पंच ॥
आंगिरसोतथ्य गौतमौशिजकाक्षीवतेत्याश्वलायनः ॥ अथ दीर्घतमसाः ॥ ॥ दीर्घतमसामांगिर

(१०) सैा त्यथ्यैदैर्घतमसेति त्रयोपे स्याश्वलायनः ॥ अथ औशनसाः ॥ ॥ औशनसो दिश्यप्रशास्तः सुरूपाः सोम
१ हारतः श्रितं हतः सुबुध्योनि हत इत्येषां त्रय प्रवराः ॥ आंगिरसं गोतमौशनसेति बोधायनः ॥ अथ फरेणुपा
लाः ॥ ॥ फारेणुपालिर्षास्तव्यः श्वेतीयः दिपः औसंहः औदन्नायनः मात्पुस्तारः वांधव्यः राजगाधिः ए
षां त्रयः प्रवराः आंगिरसं गोतम फारेणुपालेति बोधायनः ॥ राहूगणानां आंगिरस राहूगणगोतमेति त्रयः ॥
सोमराजकानामांगिरस सोमराजक गोतमेति ॥ वामदेवानामांगिरस वामदेव्य गोतमेति त्रयः ॥ बृह
दुक्थानामांगिरस बार्हदुक्थ्य गोतमेति त्रयः ॥ आर आश्वलायनोक्ताः ॥ आपस्तंबेन एते वामदे
वास्तेषामांगिरस वामदेव्य बार्हदुक्थ्येति त्रयः पृथक् पुनः ॥ हिरण्यकेशी सूत्रे प्येवं ॥ राघवानामांगिरस रा
घव गोतमेति त्रयः इति केचित् ॥ अत्र मूलं मृग्यं ॥ एषां सर्वेषां गोतमानामविवाहः ॥ गोतमस्य सस १
ख्यिरूपेन सगोत्रत्वात् ॥ गोतमानां सर्वेषामविवाह इति बौधायनोक्तेश्च ॥ यद्यप्याश्वलायनेन

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(10A)

पृषदश्वा ऋक्षाश्च गौतमेषु पठितास्तथापि पृषदश्वानां केवलांगिरोमध्ये आपस्तंबादिभिः रथीतरे
षु पाठात् ऋक्षाणां च भरद्वाजेषु पाठात्तैरेव सह विवाहः ॥ गौतमेस्तु भवत्येव विवाहः ॥ ॥ इति नारा
यणकृतो प्रवरमंजर्यां व्योक्तं ॥ ॥ इति गौतमांगिरसः ॥ ॥ अथ भारद्वाजाः ते चत्वारः ॥ ॥ भारद्वा
जा गर्गा रौक्षायण कपय इति ॥ तत्राद्यः भार[illegible] सा[illegible]यणो मगडो देवाश्वः उद्दुहव्यः प्राग्वांशिर्वा
हकयो बाह्याः गोवासीतस्ते देहः आग्नकः [illegible] रेपरिणद्धेयः केशारवेयः शैरोसिः ऊरूशीः स्तारि
ग्रीविः औपसिः कपिस्थिभेदः अग्निवेश्यः [illegible] रिरायनः चैलकः तनकृणीकः सामागः भिंधुः
काश्यपमकः सोन्वालिः चैलः स्तांसडौदिंदिः [illegible] पामध्राधिः सोरभः शुंगो देवमनिरिषमतिः औ
दमेधिः प्राहरणेयः कल्माषः राजस्तंभिः सद्योपस्तुतिः पराहरिः वल्मीकिः स्वंगपयः शाल्वाह
लिः वेदवेलोमहावेडः नस्सायनः चन्द्रायनः शारदालिः शुद्धुलिः काशलोवाष्कलो सौहितेयथः

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com